

Flexibiliseringskoorts

Zoals te verwachten viel heeft minister De Vries zijn dreiging met een loonmaatregel ingetrokken, daartoe in staat gesteld door een overeenkomst tot loonmatiging in de Stichting van de Arbeid. Het is de vraag wie er nu meer opgelucht is: de minister omdat hij ontslagen is van de onmogelijke opdracht om zijn dreiging uit te voeren of de heren Rinnooy Kan en Stekelenburg omdat deze ongeloofwaardige dreiging toch voldoende effectief bleek om de achterbannen over de streep te trekken. Opnieuw is gebleken dat het overleg tussen werkgevers en werknemers iets moois kan opleveren als het mede ertoe dient om de overheid buiten de deur te houden. Om te kunnen terugtreden moet de overheid dus dreigen met optreden.

Om te begrijpen hoe mooi zo'n overeenkomst is, zou men eigenlijk naar andere landen moeten kijken waar men tevergeefs hetzelfde probeert. Maar zo zijn we niet. Wij zijn een ontevreden volkje dat het gras in buurmans tuin altijd groener zal vinden. En dus zien we dat elders de loonkosten lager zijn en de arbeidsmarkt flexibeler. Dat die andere landen veelal ook armer zijn en minder productief, is iets dat we vrijwel nooit met hun specifieke vormen van flexibiliteit en de bijbehorende arbeidsverhoudingen in verband brengen en waaraan dus gemakshalve wordt voorbijgegaan. Nee, we zien elders méér flexibiliteit en daar moeten wij dus ook meer van hebben. Daarom zijn we maar matig tevreden met het Stichtingsakkoord. Er zitten weliswaar aanzetten in voor een discussie over flexibilisering, maar discussies verplichten tot niets. Onze door flexibiliseringskoorts benevelde breinen willen daden zien en die heeft de Stichting op dit moment niet in de aanbieding.

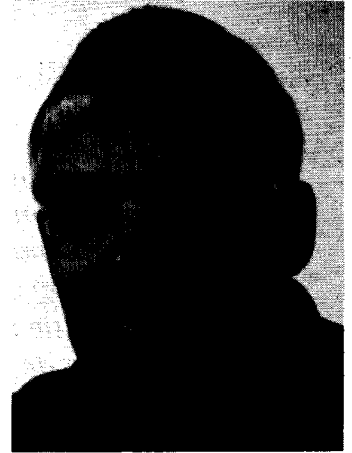
Minister De Vries wél. In zijn nota *Meer werk, weer werk* worden flexibele arbeidstijden en beloningsvormen, versoepeling van het ontslagrecht en liberalisering van de uitzend- en bemiddelingssector als evenzovele "bouwstenen ter versterking van het werkgelegenheidsbeleid" gepresenteerd. Ook wil de minister "fundamenteel van gedachten wisselen" over de algemeen-verbindendverklaring van cao's. We moeten aannemen dat deze nota, anders dan het dreigement met een loonmaatregel, bedoeld is om te worden uitgevoerd. De geloofsijver waarmee men in de jaren negentig de arbeidsmarkt wil flexibiliseren heeft veel weg van die waarmee in de jaren zeventig het tegenovergestelde werd nagejaagd. Met even weinig oog voor de onbedoelde gevolgen van beleid als toen. De minister luistert, vrees ik, te veel naar snelle jongens die een dikke boterham verdienen door de flexibiliseringsgoeroe uit te hangen. Geef mij die saaie figuren in de Stichting maar.

Dit is geen pleidooi tegen flexibilisering. Bedrijven moeten leren om zich sneller aan te passen aan veranderingen aan de in- en uitvoerzijde van het productieproces. Maar aanbevelingen zoals in de nota *Meer werk, weer werk* veroorzaken meer turbulentie aan de invoerzijde en dat vreet aan de energie die no-

dig is om de reactiesnelheid aan de uitvoerzijde – en daarom gaat het uiteindelijk – op te voeren. Flexibilisering is een tweesnijdend zwaard, een gevaarlijk wapen in handen van snelle jongens. Het kan helemaal niet snel. Flexibilisering vergt een onafatend, geduldig en intelligent zoeken naar mogelijke verbeteringen in produkt en productieorganisatie. Als we, denkend vanuit de flexibilitateitsbehoefte van de productieorganisatie, tot de conclusie komen dat bepaalde vormen van flexibilisering van de arbeidsmarkt nuttig zijn, moeten we daaruit de consequenties willen trekken. In de praktijk gebeurt dat ook, zoals bij voorbeeld de snelle ontwikkeling van een uitstekend functionerend uitzendwezen laat zien. Maar die redenering mag niet worden omgekeerd. Een flexibilisering die op de arbeidsmarkt begint, zoals bij voorbeeld een door de minister verordonneerde liberalisering van het uitzendwezen of het achterwege laten van de algemeen-verbindendverklaring, is niet iets waar de productieorganisatie op zit te wachten.

Afgezien van dit soort technisch/organisatorische overwegingen, de mogelijke flexibiliteit van de productieorganisatie hangt vooral af van de inzet en de betrokkenheid van de werknemers. Er worden dus eisen gesteld aan de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen, een kwaliteit die niet is terug te vinden in de puur instrumentele en verzakelijke korte-termijnrelatie tussen werkgevers en werknemers die de minister met zijn nota zal bewerkstelligen. Nu kan men op dit punt tegenwerpen dat de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen alleen maar goed hoeft te zijn voor de zogenaamde kernwerknemers. Maar daar zouden we nog eens goed over moeten nadenken. Op het moment dat ik deze regels tik, hoor ik over de radio een berichtje over babyvoeding waar een ontsmettingsmiddel in terecht is gekomen. Dat heeft iets te maken met de kwaliteit van het schoonmaken van ketels. Betreft dat nu een kernactiviteit of is dat een kwarweitje van ondergeschikt belang waar de kwaliteit van het produkt niet van belang is? Zijn er eigenlijk wel onderdelen van het productieproces waar de kwaliteit van het produkt en dus de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen onbelangrijk zijn?

Terwijl we het moeten hebben van bedrijven die sterk zijn in kwaliteit en innovatievermogen, zoeken de flexibiliseringsgoeroes ons heil in vergroting van de regelmacht van marginale managers over marginale werknemers die in marginale bedrijven eenvoudig werk verrichten. Zo verliest ons land de concurrentie in de topdivisie zonder die met de lage-lonenlanden ooit te kunnen winnen. Zouden we bij het begrip flexibilisering misschien willen blijven nadenken?

P.J. Vos